

הנכים

רנדולף בורן

הפובליציסט רנדולף בורן (1886–1918) נמנה עם האינטלקטואלים הפרוגרסיביים הבולטים באמריקה של תחילת המאה העשרים. במאות המאמרים שפרסם בכתב העת *The New Republic* קרא לתיקון של עוולות חברתיות, להגנה על חירויות האזרח ולאימוצם של אידיאלים קוסמופוליטיים ורב־תרבותיים. בורן אף לא היסס לצאת נגד המעורבות האמריקנית במלחמת העולם הראשונה, בטענה שהצטרפותה של ארצות־הברית למערכה תביא להשחתתה המוסרית ותפגע בצביונה הדמוקרטי. עמדה לא־פופולארית זו עימתה אותו עם מורו לשעבר מאוניברסיטת קולומביה, הפילוסוף ג'ון דיואי, עלתה לו בפרנסתו והרחיקה מעליו את ידידיו. גם אחרי המלחמה לא שפר עליו גורלו: ב־1918 נפל בורן למשכב ונפטר ממחלת השפעת הספרדית, שתבעה את חייהם של עשרות מיליוני בני אדם.

המאמר שלהלן פורסם לראשונה בכתב העת *The Atlantic Monthly* בשנת 1911. בורן, שלא חתם בתחילה על הטקסט, העניק לו את הכותרת "הנכים – מאת אחד מהם". הוא נמנע מלתאר את הנסיבות שבהן הוטל בו מום – שימוש רשלני במלקחיים עיוות את פניו בעת הלידה, ושחפת של עמוד השדרה הפכה אותו לגיבן בגיל ארבע – ואינו מפגין ולו שמץ של רחמים עצמיים. אדרבה, בורן, המשתף את הקוראים בהתנסויותיו כאדם הסובל ממוגבלות פיזית, מביע אמונה עזה ביכולתה של הרוח האנושית לגבור על כשלי הגוף ועל הדעות הקדומות של החברה הסובבת. גם מי שחולק על השקפותיו הפוליטיות הרדיקליות לא יוכל להישאר אדיש לאישיות המרשימה המשתקפת בדבריו הנאצלים הללו.

על פי רוב לא נהוג אולי לחשוב כי אדם שמגבלות גופניות שוללות ממנו את היכולת להסתובב בין אנשים יהא מסוגל לשאת בחפץ לב את מנת חלקו למרות כאביו ולקבל את פני העתיד ברוח צוהלת וטובה יותר מכפי שיוכל לעשות זאת אדם שמומיו מבליטים אותו מיתר חבריו, אך אינם מונעים ממנו

ליטול חלק ברוב ענייני היומיום שלהם ובהתנסויותיהם הרגילות. אבל עובדה היא שדווקא הראשון, בגלל חוסר האונים שלו, נוהג להסתפק במנוחה ואינו מטפח שאיפות. אני מכיר בחור צעיר שגופו מעוות עד כדי כך שיש לשאתו ממקום למקום, והוא מרוצה אם יש ביכולתו לקרוא מעט, לשחק שחמט, ללמוד קורס או שניים בקולג', וכל זאת מתוך רוח טובה ועולצת מאין כמותה הנראית מוזרה ובלתי מוסברת בעיניי, חסר המנוחה. הוא אינו מבקש לעצמו את הירח. ואולם, כאשר האדם שולט במלוא חושיו ומסוגל לנוע בחופשיות, וכל מומו רק גב מעוקם ופנים כעורות, הוא נסחף בהכרח בכל זרמי החיים. דרכו תהא קשה ומשובשת, במיוחד אם עליו להתקדם בעולם בכוחות עצמו. הוא יזכה בהבנה מעמיקה של יחס העולם כלפי אומללות שכזו וגם של היחס שאומללות כזו נוטה לטעת באנשים כמוהו כלפי העולם. שכן, עליו להילחם בכל המלחמות המזומנות גם לאדם חזק ממנו, אך הן מוצאות אותו בעמדת נחיתות כפולה ומכופלת. הוא חש ללא הרף שעליו להשקיע מאמצים מיוחדים כדי לגבור על הרושם הרע שמותירים פגמיו הגופניים, והוא רדוף על ידי הרגשה מתמדת של חולשה וחיוניות רופפת, המגבירה עוד יותר את המאמץ שעליו להשקיע ומשרה עליו בהלה ורתיעה לנוכח הכישלון. לעולם אין הוא בטוח בעצמו, מפני שגדל באווירה שבה איש לא בטח בו באמת; ועם זאת, סביבתו ונסיבותיו מזמנות לו כל מיני שאיפות שנידונו, מטבע הדברים, לסיכול מיידי. יחס זה עתיד להביאו לרמת הישגיות נמוכה בדרך כלל, אלא אם כן ניחן בכוח רצון עז מן הרגיל; אלא שכוח רצון עז הוא אולי הדבר האחרון שאפשר לפתח בנסיבות כאלה.

תחושה מעורפלת זו של אי־נוחות גופנית, המלווה אותו כמעט בכל רגע ורגע משעות הערות, מקשה עליו להקדיש את זמנו לעבודה מכל סוג שהוא אפילו יותר מאשר על אדם עצל. רק בעל המום, והוא לבדו, יודע כמה קושי וטרחה כרוכים בעצם הישיבה בגובה נמוך כדי רגל אחת מאחריים. שהרי אי־אפשר לגרור את הכיסא המיוחד לכל מקום – לתיאטרון ולספרייה ולרכבת ולכיתה. אני יודע שהפרט הזה עלול להישמע טפל במקצת, אבל אני מזכיר אותו כי הוא יוצר "רקע" אמיתי של מודעות, גם אם עמום בדרך כלל, שאותו יש להביא בחשבון בכל שעות העבודה או הבילוי. דווקא הדברים שהעולם סובר כי אין קשים מהם לבעל המום אינם מטרידים אותו במיוחד. אני יכול להעיד, למשל, שמעולם לא נפגעתי עמוקות מן ההערות שהשמיעו פרחחים ברחוב על מראי החיצוני או מן המבטים הסקרניים שנעצו בי אנשים ברחוב ובמקומות ציבוריים. קל עד מאוד להתעלם מאותה סקרנות המונית. אין לי כל בעיה להופיע על במה אם יש לי מה לומר ואם יש מי שיקשיב לי. אבל מה שפוגע

באמת ובתמים הוא נוהגם של אנשים, מכרים וזרים כאחד, לפקפק מראש בכל דבר שאתה עושה או אומר.

בעל המום יהא מודע תמיד לעובדה שהעולם אינו מצפה ממנו לגדולות, ונדרש לו זמן רב לראות בכך אתגר ולא לחץ המאלץ אותו להסתפק ברמת הישגים נמוכה. כיוון שכך, הוא גם אינו מצפה להרבה מעצמו; הוא מתבייש לפנות לאנשים ואינו בוטח ביכולתו לשכנע ולהשפיע. הוא מגלה רגישות עצומה לרושם הראשוני שהוא עושה על אחרים. הוא מזהה מיד את מי שיהיו חבריו, והעמקת ההיכרות עמם תוסיף אך מעט לתחושת האינטימיות והידידות החמה שהוא חש כלפיהם בו במקום. מנגד, אלה המשתתחים בהגיבם אליו לא יוכלו להתגבר על תחושת הניכור הראשונית, למרות כל מאמץ מצדו או מצדם.

לרגישות הזו יש פנים לכאן ולכאן. היא הופכת את הידידות לדבר יקר המציאות ביותר בעולם בשביל הנכה. והוא מגלה שעם חבריו הוא יכול להגיע לאינטימיות שופעת הרבה יותר מן הקרבה שחווים אנשים רגילים בהתקשרויותיהם הקלילות והשטחיות, המבוססות על תחושת רעות או על נוחות רגעית. ואולם, הרגישות הזו פוסלת אותו לחלוטין לעסקים ולעיסוקים שבהם צריך האדם להיות "הכל בשביל כולם" והתנהגות מקצועית נחשבת לתנאי חיוני להצלחה. שכן, במקרים כאלה, התובעים ממנו לפגוש זרם מתמיד של אנשים מכל הסוגים ומכל הנסיבות, תגזור עליו רגישות לאותם רשמים ראשונים מצב חסר תקווה. מתי מעט אמנם יחווה כלפיו אהדה חשאית, אבל מומו ייצור חיץ עצום בין אישיותו ובין אישיותם של האחרים. המזל הטוב והפלאי של מראה חיצוני מצודד סולל את דרכו של האדם בעולם כמעט ללא מאמץ ומפיל מחיצות של מורת רוח וחוסר עניין. גם ברייה כעורה למראה יכולה לשבות את לב הבריות בכוח אישיותה; אבל במום אין כל קסם.

דלתותיו של בעל המום נעולות תמיד והמפתח נותר בחוץ. בפנים טמונים אולי אוצרות, אך הם לא ייחשפו אלא אם כן יואיל מאן דהוא לשתף עמו פעולה בפתיחת הדלת. עבור הנכה – הרבה יותר מאשר עבור אדם רגיל – החבר הוא אמצעי חסר תחליף לגילוי העצמי של אישיותו. במובן מסוים, הנכה מתקיים רק עם חברים. קל לראות עד כמה רגישות כזו שוללת מן האדם את היכולת להשתתף בחיי העסקים, המקצוע או החברה, שבהם רושם חפז ושטחי הוא חזות הכל, ומה נורא גורלו של אדם שאינו יכול להציג את כל אוצרות אישיותו בחלון הראווה, שם אפשר יהיה לעמוד בנקל על טיבם ולהעריכם.

לבעל המום נחוץ אפוא זמן רב כדי להסתגל לעולם. הילדות היא אולי התקופה הקשה ביותר. כילד הוא יצור נכרי בארץ נכרייה. רצה הגורל במקרה

שלי והייתי חזק דיי לשחק עם הילדים האחרים ולהשתתף בכל משחקיהם ותעלוליהם. אך לא הייתי חזק דיי להצליח בהם; וכלל לא עלה על דעתי שכישלונותי וחוסר כישרוני נובעים מנסיבות שאינן נתונות לשליטתי. בשל החינוך הקלוויניסטי הנוקשה שספגתי, ייחסתי אותם לחולשה מוסרית מצדי. התענייתי בניסיון ללמוד להחליק על מחליקיים, לטפס על עצים, לשחק בכדור – וככלל להתאים את עצמי לדרכי העולם. לא השלמתי עם הבלתי נמנע ואימצתי ללא הרף את כוחי בנחישות עגומה להצליח. הצטיינתי בלימודי, וגם התנהגותי בבית הספר הייתה ללא דופי – בשל ביישנותי, אני מקווה, ולא משום התייפייפות. אהבתי מאוד גם מוזיקה ולמדתי לנגן היטב בפסנתר. אבל בזתי להשיגם שעלה בידי לנחול בדברים האלה, ובמקום להסתגל ברוח פילוסופית לנסיבות, התאמצתי (ואני מוסיף להתאמץ) לעשות דווקא את הדברים שאינני מסוגל לעשותם.

במבט לאחור, אך טבעי היה שאפנים את אמות המידה של ההמון ואתעב את הציונים הגבוהים שקיבלתי בלימודים ובדרך ארץ, את הקונצרטים שאליהם שלחה אותי דודתי ואת ההזדמנויות שבהן נדרשתי להפגין את כישרוני המוזיקלי באוזני גברות מתפעלות. בין שזוהי התנסות אופיינית לילדים נכים ובין אם לאו, יש בה מן הטרגדיה עבור אנשים במצבי. שהרי אילו היה גופי חלוש יותר, לא הייתה לי ברירה אלא לקרוא ברעבתנות ולהתאמן בנגינה ואולי להגיע לתוצאות מסוימות; ואילו הייתי מעט חזק יותר, היה ביכולתי להשתתף במשחק כשווה בין שווים. אבל במצבי פשוט התעמרתי בעצמי, וללא הרף ליוותה אותי תחושה הולכת ומעמיקה של כישלון ובושה בדברים שבהם הצטיינתי באמת.

כאשר הפך העולם לזירה של ריקודים ומסיבות ואירועים חברתיים וקשרים בין נערים לנערות – עולם העלומים – התקשיתי עוד יותר להסתגל אליו. ואת זאת כמעט שלא יכולתי לשאת, כי מטבעי הייתי אדם חברותי והדברים הללו קסמו לי עד מאוד. אלא שעולם זה של התפעלות ועליצות וחיוכים וחסדים נועד רק לבני המזל ולחסרי הדאגות. כניסתי אליו לא נמנעה מתוך אכזריות או סלידה, נדמה לי; אדרבה, תמיד הסבירו לי פנים. אבל בעיני עצמי דמיתי לפרחח עלוב המשקיף מבעד לחלון על האור והחום של מסיבה נוצצת; שריתי בעולם, אבל לא השתייכתי אליו. לפעמים עדיפה ההתאכזרות המכוונת על פני אותה שִׁכחה אילמת, לא-מודעת, עדינה. ודומני כי הטרגדיה הזו אינה רק מנת חלקם של בעלי המום; במידה כזו או אחרת היא נחלתם של כל הדחויים והלא-מצודדים. בעולם העלומים שולטות מוסכמות רבות לאינספור, והחריג לכאן או לכאן בולט להוותו עד אימה.

אף שנדרש לי זמן רב להבין זאת, ואף שהמשכתי לייחס את כישלונותיי בעיקר לפגמים באופיי והשתדלתי לפצות על חסרונותי הגופניים במיומנות ובפיקחות, לא ספגתי אלא מהלומות מעטות יחסית. הצלחתי לסגל עצמי לעולם הזה, מפני שהייתי מבוגר יותר ופיתחתי עניין תוסס בפוליטיקה החברתית לסוגיה השונים; כה עניין אותי לבחון את התנהגותם של בני האדם, לתהות על קנקנם, עד שרק לעתים רחוקות זכרתי שבעצם אין לי כל חלק במשחק. ההתעניינות הזו באנושיותם של בני האדם הייתה לי ליתרון וריככה רבים מן המצבים שבהם עלול הייתי בקלות להיכוות. לא שאדם בעל מוגבלויות כשלי צריך להיות מעין בלש, המנצל כל הזדמנות חברתית הנקרת בדרכו כדי לרגל אחר חבריו ולנתח את נקודות התורפה שלהם; ואולם, אם הוא מפתח עניין בבני אדם, בלי קשר ליחסם כלפיו, הוא עשוי לבוא בחברה במצפון נקי ומתוך ודאות שיתקבל בברכה ואולי אף ישעשע את הסובבים אותו, וזאת אף שמבחינה חברתית הוא מצטייר כדמות עלובה למדי. עליו להנמיך ציפיות, פשוט כך.

המאבקים המרים ביותר צפויים כנראה לאדם הנכה בנסותו להתמודד עם עולם העסקים. אם עליו לצאת בעצמו לחפש עבודה, ללא הון, ללא הכשרה או השפעה – כפי שעשיתי אני – דרכו לא תהיה סוגה בשושנים. נכותו תכביד עליו בכל משרה המחייבת אותו להרשים את הזולת, והשפעתה הסמויה של פחיתות מעמדו תשכנע את אלה שאליהם יפנה כי אין הוא מתאים לעבודה מכל סוג שהוא. כפי שאמרתי, רגישותו העזה לדעתם של אחרים עליו תגביר את חששותיו עוד יותר מן הרגיל ותקשה עליו למחות את הרושם הראשוני הקטלני הזה בכוח אישיותו ורצונו. לא יהא בידו להפיל את החיץ הזה; דומה שהקלפים פועלים לרעתו למן הרגע הראשון. בעזרת הכשרה והשפעה יוכל אולי להשיג משהו, אבל בגפו, וללא עזרה, הריהו מקרה אבוד כמעט. כך לפחות למדתי מניסיוני. קרוביה העשירים של משפחתי דלת האמצעים חשבו שכבר עשו די והותר למעננו גם בלי לממן את לימודי בקולג', ואני לא נראיתי להם חזק מספיק לצלוח דרך זו בכוחות עצמי (אם כי מאז הספקתי לעשות זאת). ההתחלה הייתה מבטיחה למדי – נעשיתי מעין שוליה למוזיקאי שהמציא מכונה להפקת גלילי מוזיקה.* בזכות עבודה קבועה, שכר טוב והידיעה שאני "עוזר בפרנסת המשפחה", זכיתי

* במקור – music rolls: גלילים עשויים נייר או פלסטיק, שעליהם מקודדת מנגינה מסוימת באמצעות סרטים מנוקבים. כלי הנגינה שבהם מותקנים גלילים כאלה (דוגמת העוגב המכני והפסנתר האוטומטי) "קוראים" את ההוראות על הסרט ומנגנים בהתאם להן את המוזיקה הספציפית.

כמדומני לראשונה בתחושה הנעימה של הערכה עצמית. אבל כאשר קרס העסק הזה, הושלכתי שוב אל העולם האמיתי.

אין טעם להתחיל למנות את כל מאבקי: במשך כמעט שנתיים הסתערת על כל משרד ומשרד בחיפוש אחר משרה קבועה; ניסיתי את כוחי בכל דבר שנדמה היה לי כי יש לי סיכוי קלוש להצליח בו, ובינתיים התקיימתי מן היד אל הפה במתן שיעורי מוזיקה. התגובות שבהן נתקלתי נעו מ"אינך יכול לצפות שניצור משרה בשבילך" ועד "איך עלה בכלל על דעתך שיהיה לנו צורך באדם כמון?". אין ספק שמצבי היה בלתי רגיל. מעטים הם בעלי המום שהיו עושים דרך כה ארוכה בלי להיעזר בקרובי משפחה או בידידים. אבל ניסיוני יכול לשמש דוגמה לקשיים הייחודיים הניצבים בפני הנכה כאשר עליו לפלס את דרכו בעולם בכוחות עצמו. למן הרגע הראשון הוא חווה זלזול: בעסקים אין הנחות לאיש. האנשים שעמם באתי במגע לא היו אזכריים או מרושעים, אבל הסופיות חסרת התקווה של כל העניין מילאה את הלב בייאוש.

במצב כזה אין לאדם הנכה סביבה קשה יותר מן הכרך הגדול, שכן אלפי ההזדמנויות הממתינות שם לכאורה מדרבנות אותו הלאה, ללא הפסקה, ומשרות עליו חוסר מנוחה ודכדוך מתמיד. לחוויה כזו מתלווה סבל נפשי חריף. הצורך הדוחק, הכישלון החוזר ונשנה, ואולי הכישלון החוזר ונשנה אפילו לזכות בהזדמנות להיכשל, ההבנה שבני הבית אינם יכולים להרשות לך להתבטל, החשש הגובר מפני פגישה עם אנשים – מי שלא חווה את כל אלה לא יבין זאת לעולם. באופן אישי אינני מכיר כל דרך מילוט. ללא סיוע אפשר לצפות מן האדם לעשות אך מעט בכוחות עצמו. הדרך היחידה שבה התמודדתי עם בעיותי הייתה להתעלם מהן, להסיר מעצמי חלק מן הנטל, וכצעד אחרון ונואש להירשם לקולג' בעזרת מלגת לימודים. עבודה מזדמנת אינה משפילה כל כך כשאתה מנצל את זמנך כדי לרכוש יתרון, והקולג' מספק סביבה אידיאלית המייחסת משמעות לדברים שבהם יכול גם נכה כמוני להצליח. בתנאים האלה, ההערכה העצמית יכולה להתחיל לפרוח.

ובאמת, בשורש כל הקשיים שחווה אדם כמוני נמצאת בעצם העובדה הפשוטה שהערכתו העצמית צומחת לאט כל כך. הואיל ומילדות אתה רגיל לזלזול, אינך יכול להתגבר על הדימוי העצמי הירוד אלא על ידי הצלחה מתמדת בעבודה מתאימה. אילו רק יכולת להפריד ביתר קלות בין הגורמים הנובעים מנכותך הגופנית ובין הגורמים הנובעים מחולשת הרצון והאופי, יכולת אולי לפתח הערכה עצמית ביתר מהירות, שכן היית מבין מה נתון לשליטתך ומה לא. אבל בראשית הדרך אתה השופט המחמיר ביותר של עצמך. אתה מייחל ל"כוח

רצון חזק", אבל כאשר כל מאמץ שלך נגדע בעודו באבו, ספק אם תוכל למצוא בעצמך תעצומות נפש כאלה.

החיים, במיוחד אם נכפה עליך מגע ישיר ואכזרי עם העולם האמיתי, הם דבר מורכב הרבה יותר עבורך מאשר עבור אדם מן השורה. רבות מן הציפיות שטיפחת מתפוגגות כבר למן ההתחלה. החיים נראים לך מאבק עגום, שבו יכולת אין פירושה בהכרח הזדמנות והצלחה, אף לא אהדה חסודה, וחסר האונים אינו יכול להסתמך על סיוע והבנה מצד הזולת. נדמה לך שהעולם מתנהל על פי תכנית חסרת כל פשר ושההצלחה מתבססת על מקריות ותו לא. אבל אם תוכל לעמוד בהלם הראשון של ההתפכחות, תגלה אולי שניצתה בך סקרנות עצומה לראות איך מתנהלים העניינים באמת, להתחקות אחר מניעיהם של אנשים ולמצוא את הסיבות לעוולות הבוטות ולחוסר השוויון שאתה מגלה סביבך בעולם. למעשה, עליך לבנות מחדש עולם משלך ולהסביר לעצמך דברים רבים שאדם מן השורה אינו מהרהר אחריהם. אתה מתמלא אהדה עמוקה לכל האנשים החווים לעג והתעלמות. כאשר חווית על בשרך את הנטישה ואת המאבקים של האדם הנכה והדחוי, אתה מתחיל להבין כיצד חשים המוני האנשים שאינם נחשבים ראויים לתעסוקה ולהופעה בחברה, חסרי היכולת והמכוערים, התמהונים והמוזרים, המהווים אחוז כה גדול מן המין האנושי.

ייתכן שאנו נוטים לשאוב את מושגי הערך ואת אמות המידה שלנו מן המצליחנים, בלי לתפוס כי ההשקפות שאנו לומדים מתוך מיתוסים פטריטיים, מתוך החכמה המקובלת ומתוך אמרתיהם של העשירים לקויות באופן מעורר רחמים ואינן מתאימות לאלה הנשרכים מאחור במירוץ. אם אנשים כה רבים מתקשים להתפרנס בכבוד ולקיים את עצמם ואת משפחותיהם, אולי די בכך כדי לראות גם בתפיסת עולם שעוצבה מתוך כישלון ונכות אישית שיטה הוגנת והולמת להערכת החיים סביבנו – ראויה לא פחות מן האופטימיות הזולה של האיש הרגיל, ובהחלט נעימה יותר, כי אין בה שמץ של לגלוג או זלזול.

אני נתקף רוגז כאשר אני שומע שאנשים מכונים "רגילים" או "פשוטים" – ממש כאילו הייתי אני עצמי מושאן של ההערות המזלזלות – או כאשר אני רואה איך צצה לה פתאום אותה נטייה קטלנית וסמויה לדירוג חברתי המקננת, כמדומה, בקרב רבות מנשות המעמד הבינוני העליון. אני מתכווץ בשמעתי שאדם מסוים מוגדר ככישלון, או כשאומרים על מאן דהוא שאינו "שווה הרבה". אני

מיד רוצה לדעת מדוע לא הצליח אותו ברנש ומה היו הכוחות שעמם נאלץ להתמודד. הוא האדם המעניין באמת, אבל עולמנו הדוחק והממהר אינו טורח לשים לב להיבטים אלה של החיים. כמה אכזרית וחסרת לב הגישה המזעזעת הזו, גם אם איננה מודעת תמיד.

לא פעם ניסיתי להוכיח לחבריי בשעת ויכוח מה גדול התפקיד שממלאות יד הגורל והנסיבות בהצלחה. כשהגעתי לגיל הקריאה המפוכחת חיכתה לי סדרה ארוכה של חיבורים מפרי עטם של הפילוסופים החברתיים הרדיקליים, ובראשם הנרי ג'ורג'.^{*} החיבורים הללו סיפקו לי חומרים להשקפת עולם המסבירה מדוע בני האדם כה אומללים ומותשים מעבודתם, ומדוע ככלל שוררת בקרבנו מידה כה זעומה של שמחה ועליצות – ומי אשם בכך. השקפה זו הציעה מטרה ועתיד נפלא שכל אדם טוב יכול לפעול למימושו. בשעה שעבדתי ראיתי לעיני רוחי עתיד שבו ישכילו האנשים להבין את משמעות הדברים הללו ושבו אוכל גם אני לחולל גדולות ונצורות כדי להיטיב את מנת חלקו של האדם. בשנים שלאחר מכן העניקו לימודי ההיסטוריה והפסיכולוגיה החברתית צביון איתן ונורמלי יותר לקווים הכלליים האלה והתוו יחס שפוי יותר בינם ובין היבטים אחרים של החיים והמחשבה. ועם זאת, התלהבותי הראשונית לא שככה, ולא רפתה אמונתי בקדמה החברתית כזכות הראשונה במעלה וכאינטרס המתמיד של כל איש ואישה חושבים ובני לבב.

אני בוש לומר כי ניסיוני כמעט שלא אפשר לי להפיץ השקפת עולם כזו או להשפיע ולפעול ישירות למענה. גם אינני רואה עדיין בבירור כיצד אוכל לחתור להגשמת האידיאל שהצבתי לעצמי. אבל דבר אחד ברור לי מאוד: לחיים לא תהיה משמעות רבה בעיניי אלא אם כן יעלה בידי לתרום לתיקון החברה – אם לא במעשים, אז לפחות במילים – משום שזו, להבנתי, האמונה הנחוצה כיום לנו, לכולנו: אמונה דתית ממש בקדמה האנושית, מודעות חברתית עמוקה, שמחה שוקקת על כל סימן והבטחה לשיפור חברתי, וטובה מכל אלה – רוח חדשה של אומץ לב ותעוזה. לצעירים שאני פוגש – בעלי האינטלקט המצוין והעקרונות הנעלים, שפניהם אינן טובלות עדיין בזוהר העתיד שיעניק לחייהם תחושת תכלית ומשמעות – להם אני רוצה להנחיל שמץ מאותה השקפת עולם. השקפה זו תפיח בהם חיוניות ותצילם מהשפעותיה המדכדות של אותה גישה רעילה

* הנרי ג'ורג' (1839–1897), מתקן חברתי אמריקני שסבר כי כל אדם צריך להיות הבעלים של פרי עמלו וכי משאבי הטבע שייכים במידה שווה למין האנושי כולו.

המטפחת רק שפלות רוח והטלת ספק באידיאלים האנושיים, גישה הנובעת כנראה
איתן מדפי העיתונות הריאקציונרית ומהטפותיהם של המתנגדים לקדמה.
קשה לדעת בדיוק איזה חלק מהשקפת עולם זו הושפע ממוגבלויותי. אם
אני חב את קיומה אך ורק לאסוני הגופני, אזי המחיר שנגבה ממני לא היה כבד.
האסון העניק לי משהו שלא הייתי יודע כיצד להסתדר בלעדיו. שהרי גישה
רדיקלית זו, תהא הדרך שבה התגבשה בי אשר תהא, לא רק הפכה את העולם
למקום מובן ודינמי לדידי, אלא גם ציידה אותי במשענת רוחנית איתנה מאין
כמות. אני יודע שאנשים רבים, המוגבלים בידי חולשת הגוף וכשליו, מתנחמים
ומוצאים את סיפוקם באמונה מסוג שונה לחלוטין – בדת אוונגלית ובתחושה
של תלות עזה באלוהים ושיתוף עמו. אבל ניסיוני הנחני לראות במאבק, ולא
בסבל המתמשך, את אידיאל האופי.

בשלב מוקדם מאוד חשתי סלידה כלפי הפרסביטריאניות הנוקשה של
הסביבה שבה גדלתי – סלידה אינטלקטואלית לחלוטין, דומני, שכן זמן רב לאחר
מכן עוד הייתה מחשבתי עסוקה בשאלות תיאולוגיות, והרגש היחיד שחשתי
בתוך כך היה סוג של מיאוס לנוכח היוהרה שדנה אחוז כה גדול מן המין האנושי
לרדת שאולה. קראתי בסיפוק רב את ספרו של ת'ו היגנסון, אהדתן של דתות
(*The Sympathy of Religions*), * ופקדתי את הכנסייה האוניטריאנית כל אימת
שניתנה לי הזדמנות לחמוק לשם. אמונה זו עדיין קוסמת לי, אך לעתים היא
נראית לי מעט קופאת על השמרים ומעודנת מכדי לספק בשלמות את רצוני.
זמן-מה חשתי מרירות לנוכח צרות מוחם של האנשים המוצאים עדיין נחמה
בדת הישנה. הקריאה בכתבי באקל** ואוליבר ונדל הולמס*** נטעה בי בוז כלפי
ה"קונבנציונליות", ותפיסתי החברתית ייסרה אותי עוד יותר מפני שהטילה את
האשמה באומללותו של העולם דווקא על כתפי אותם שכנים טובים. וגם אם
נדמה לי שלא הפכתי למטרד, אחזה בי תחושה של בידוד רוחני ואינטלקטואלי,
נוסף על הבידוד הפיזי שהיה, פחות או יותר, מנת חלקי בפועל.

* תומס וונטוורת' היגנסון (1823–1911), כומר אמריקני, שמילא תפקיד פעיל בתנועה
לביטול העבדות ופיקד במהלך מלחמת האזרחים על יחידה שהורכבה מחיילים שחורים.

** הכוונה כנראה להנרי תומס באקל (1821–1862), שחיבורו המונומנטלי והבלתי גמור חולדות
הציוויליזציה באנגליה (1857–1861) מציע פרשנות ליברלית ופרוגרסיבית של ההיסטוריה האנושית.

*** אוליבר ונדל הולמס האב (1809–1894), רופא, משורר ומסאי אמריקני. בנו, אוליבר ונדל
הולמס הבן, נחשב לאחד המשפטנים החשובים והמשפיעים בהיסטוריה האמריקנית.

לשמחתי, הימים הללו כבר מאחורינו. העולם תיקן את דרכיו ואני הצלחתי להבין מה רבה חשיבותם של אנשים במסגרת חברתית וקבוצתית וגם במסגרת פרטית ואישית, ולהבדיל בין זו לזו. להאמין באמת ובתמים בטבע האדם, אך גם להשתדל לדעת את אלפי הגורמים המסיטים אותו מהתפתחותו האידיאלית; לצפות מבני האדם, מן הגברים ומן הנשים, לדברים גדולים, ולא להתאכזב ולהתמרמר אם הם אינם מצדיקים את התקוות שנתלו בהם; לנסות להיטיב עם הזולת במקום לעשות לו טובות – אלה עיקרי הדת שבה אני מחזיק, מצדה האנושי. ואם אלוהים קיים, סבורני שהוא נמצא בשמש החמימה, במעשיהם הטובים של בני אדם שאנו מכירים ושעל אודותיהם אנו קוראים, ביופיו של יצירות האמנות והטבע ובקרבה בין חברים. הוא עשוי להימצא גם בשמים, בחיים, בסבל; אבל את נוכחות האל אני מרגיש רק ברגעי האושר הפשוטים הללו. רק אז אני יודע שהוא קיים.

את המוות אינני מבין כלל. נתקלתי בו בצורותיו האכזריות והאי-רציונליות ביותר, כאשר נדמה היה שאין לו כל תירוץ או סיבה מקלה. אני יודע רק שאילו הקפדנו יותר, אילו נלחמנו ברוע ביתר נחישות, אילו העמקנו את ידיעותינו במדע הרפואה, דברים כאלה לא היו מתרחשים. אני יודע שגוף איתן, טיפול הולם והכשרה נבונה מאריכים חיים, ושפטירתו של אדם זקן עד מאוד איננה מקרה עצוב או מזעזע, אלא מוות מתוק וראוי. המוות, בעיניי, מתרה בנו ללא הרף ללמוד ולעשות הרבה למען הקדמה ולמען שיפור האנושות. דומני שאפשר לומר זאת גם על המחלות. כל ההשתמעויות והמשברים העמוקים של החיים מובילים אפוא בהכרח לעיסוק בסוגיה זו של תיקון חברתי ולגישה מיליטנטית ללמידה ולעשייה.

זהו אפוא ייעודה של הדת שלי – לספק חיים מלאים ועשירים יותר לעוד ועוד אנשים עלי אדמות. כל המוסדות וכל העיסוקים שאינם מציבים לעצמם את המטרה הזו הם מיותרים ומרושעים. ואין מדובר כאן בעיקרון פילוסופי גרידא, שאחת דינו להיקבר תחת אינספור עניינים דוחקים יותר, אלא באמונה חיה המחלחלת למחשבה ומרווה את החיים. המניעה היא הדרך למיגור הרשע; לסלק כל פיתוי מדרכם של בני האדם ולהמריצם להפיק מתוכם את מיטב מאמציהם – דומני שאלה הם העקרונות היחידים המדריכים כל מאבק מוסרי. לא להמשיך במאבק העתיק נגד החטא והעוון, אלא לפעול כדי שהאוויר האופף את בני האדם יהיה כה טהור עד שריאות מזוהמות לא יוכלו לנשום אותו כלל – זו צריכה להיות מטרתנו הדתית הנאצלת ביותר.

ידע והכשרה – בחסרונם של אלה הרגשתי בחריפות רבה ואני רואה בהם את האמצעי החשוב ביותר להבטחת חיים נאצלים ומאושרים. בשל העדרו של תמריץ לא ריכוזי את כוחי בכיוון יצרני אחד. ואולי היו אלה התמריצים החלשים הרבים שהסיטו אותי ללא הרף מן המסלול ולפיכך מנעו ממני להתמקד בטיפוחה של נטייה מסוימת אחת. כשאני מביט אל העבר, נדמה לי שאני מבחין בבזבז ממושך של יכולת אינטלקטואלית, זמן שכליתי בגישושים וברחמים עצמיים במקום לנצלו בנקל בדרך מועילה. פגם באחד מן החושים הפיזיים פירושו רגישות גבוהה יותר של החושים האחרים, אבל דומה שכושרו השכלי של האדם הנכה אינו מתפתח כפיצוי על מומיו הגופניים (אלא כאשר מצטמצם תחום הפעולה שלו עד מאוד). הוא יחוש תמיד כי אילו היה חזק או מצליח יותר, היה מתפתח גם מבחינה אינטלקטואלית ורוכש שליטה רבה יותר בכוחותיו. מאחר שעליו להתמודד עם בעיות למכביר, להסביר לעצמו דברים כה רבים, דעתו נוטה להתפשט לרוחב ולא לעומק. ייתכן שבהמשך, אם יחדל מן העיסוקים האלה מפני שאינם מעשיים מבחינתו, יקשור את עצמו לתחום עשייה אחד ויחיד; אבל יש סיכוי רב שתודעתו תתקומם תחילה. אם הוא נלהב ופעיל, אפשר שיעלה בידו להשיג קורטוב מדברים רבים מדי, אך האורגניזם הפגום שלו, על הכשרתו הגרועה, יקשה עליו מאוד להתעמק במשהו.

רעתה, אחרי שסיפרתי מעט על השקפת העולם שלי, ובייחוד על מה שברצוני להשקיע בה, יש לומר משהו גם על הנאות החיים ועל מה שאני מקווה להשיג מהן. אמרתי שאידיאל האופי בעיניי איננו הנכונות לשאת בסבל, אלא הגישה המיליטנטית. אכן, עולמי היה עולם של כישלון וגירעון – לא השגתי דבר בכוחות עצמי וביכולתי למנות רק שניים או שלושה מקרים שבהם זכיתי לעצה חביבה; יתר על כן, האפשרות להוציא כסף על משהו שאינו צורך בסיסי בלי לשקול ולדון בשאלה בזהירות רבה עדיין נתפסת בעיניי כנס. אבל לא היה זה עולם של סבל והקרבה; בריאותי הייתה מושלמת באורח כמעט פלילי לנוכח מה שהצלחתי להשיג, והחיים נראו לי, לפחות מאז שסולקו מן הדרך המכשולים הדוחקים יותר, אתגר וזירה ולא עמק הבכא. האפשרות להתייסר בחוסר אונים ובאומללות, לשאת את הגורל בצורה פסיבית, אינה לטעמי. הסטואיקנים מדכאים את רוחי. אינני רוצה לראות את חיי כניסיון להוציא את המיטב מעסקה גרועה. למרות כל הנסיבות, למרות כל מגבלותיי, גם אני רוצה "לחמם

את שתי ידי מול אש החיים".* בתגמולים שאני מקבל, והם רבים ויקרים, אני רוצה לראות פיצוי אלא טובין חיוביים.

ההבדל בין מה שיכול החזק שבחזקים והמצודד שבמצודדים להפיק מן החיים ובין מה שיכול אני להשיג הוא, ככלות הכול, מועט למדי. התנסויותינו והנאותינו זערוריות כל כך בהשוואה להמון הגדול של האפשרויות, וחייבת להיות חלוקת עבודה: אם הוא נוטל לעצמו את עולם הסיפוקים הפיזיים וההצלחה החומרית, אני יכול לפחות לקחת לי את הממלכה העשירה בהרבה של מאמץ שכלי והערכה אסתטית. ובכל הנוגע למה שאנו אמורים להשקיע בחיים, אני מודה אמנם שהשיגי עולים לי במאמץ מרובה יותר בהשוואה אליו, אך לפחות ייתר בידי תחום היצירה האמנותית וההישג האינטלקטואלי. ככל שהאדם מתבגר כן הולכת ונשכחת מתודעתו עובדת נכותו. אויבו האמיתי הוא דלדול כוח הרצון, והמאבק הנכון לו הוא מימוש האידיאל האמנותי שהציב לעצמו.

אבל אדם חייב להתבגר כדי לפתח גישה כזו; וזה הדבר הטוב ביותר שיכול הנכה לעשות. ההתבגרות תעניק לו את אחד הסיפוקים הגדולים ביותר, וללא ספק העמידים ביותר, שידע בימי חייו. משמעה שהגרוע ביותר כבר מאחוריו. הילדות אינה יכולה להציע לו דבר; הנעורים – לא הרבה יותר. את השלבים האלה צריך פשוט לעבור מהר ככל האפשר, כי בהם אין הוא מבין וגם אינו מובן. הוא אינו אלא צרור כאוטי של דחפים ורגשות ושאפויות, שאת רובם לא יוכל להגשים או לספק. קיים בהכרח מתח בינו ובין העולם, ועליו לדאוג היטב שלא לטפח מזג רע ולהפגין ציניות ומרירות כלפי הדוחים אותו. כשהוא מתבגר, מתרחבים אופקיו ונקודת מבטו משתכללת. הוא אינו לוקח את העולם בציניות רבה כמקודם, וגם הכישלון אינו מפחיד אותו כל כך. הוא יכול להביט לאחור ולהיווכח עד כמה היה הכל בלתי נמנע, להבין כי גם העניינים המוסדרים ביותר עלולים להיות שבריריים ובעייתיים. וגם אם לפעמים נדמה לו שמוטב היה אילו התאפשר לו להסתמך יותר על עזרתם ועל עצתם הטובה של קרובים ומכרים שנתרו אילמים וחסרי עניין, אל לו לראות בהתנהגותם הוכחה לקלקולו של האופי האנושי, אלא ביטוי לעיוורון אומלל. עליו למנוע מעיוורון כזה לתקוף גם אותו, בכך שידאג לאחרים כשהכוח יהיה בידו.

כשיגדל, יגלה שאנשים בני גילו ובעלי ניסיון דומה מוכנים לעשות ויתורים גדולים לחריג – ויתורים שהיו למעלה מיכולתם של חבריו הצעירים יותר –

* "I warmed both hands before the fire of life" – ציטוט מתוך הפואמה "לכבוד יום הולדתו ה-75", מאת המשורר האנגלי וולטר סוואג' לנדור (1864–1775).

ושבין מבוגרים מתקיימים קשרים החורגים מן המישור השטחי גרידא. כשאופקיו יתרחבו, הוא ימצא נקודות השקה חדשות בינו ובין אחרים ויגלה לשמחתו שמתחילים להבינו ולהעריכו – יותר, לפחות, מאשר בימים שבהם נאלץ להסתיר את מניעיו האמיתיים מפני שנראו לו יוצאי דופן. הוא יתחיל למצוא את חייו האמיתיים בחברים, במוזיקה, בספרים, בתקוותו להביא לשיפור חברתי; רבות מיומרתיו חסרות המנוח יתפוגגו אט־אט והוא יבין בבהירות הולכת וגוברת מהי שאיפת האמת האחת של חייו, המצויה בתחום יכולתו. הוא יבנה את עולמו ויסלק ממנו את כל הדברים שאינם צריכים להעסיקו, את כל הדברים שמעורבותו בהם רק תגרום לו לרוגז ולטרחה. ייתכן אפילו שילמד לראות במומו ברכה, מפני שבגינו אין הוא מסוגל לעשות דברים רבים, שהמרדף אחריהם היה מכלה את זמנו ואת מרצו. אל לו לחשוב על "השלמה עם הגורל". יותר מכל עליו להתעקש על אישיותו; שכן אחרי שיתבגר באמת, יגלה שרכש הערכה עצמית ואופי. הבגרות, לדעתי, איננה עניין של גיל גרידא, אלא היכולת להביט לאחור ולמצוא סיפוק בחוויות העבר, מרות ככל שהיו.

לכל האנשים הנמצאים במצבי אני רוצה אפוא לומר: גדלו מהר ככל יכולתכם, טפחו מגוון רחב של תחומי עניין והוקירו את כל חבריםכם. שקדו על פיתוח כישרונכם האמנותי, כי בו טמון הסיפוק היציב ביותר – ואולי גם אחד מאמצעי הפרנסה הבטוחים ביותר. ההישג רובץ, כמובן, על ברכי האלים; אבל לפחות תיהנו מן הריגוש שבהתנסות – והרי לא להתנסות פירושו להיכשל. ראו במגבלותיכם משהו מובן מאליו, הניחו שהן נתפסות כדבר מובן מאליו, ודאגו לכך שקשריכם החברתיים יהיו רחבים וקבועים ככל האפשר. אל תתייחסו לעולם בכובד ראש מופרז, אל תניחו למוסכמות חברתיות רבות מדי להעיק עליכם, אל תוותרו על חוש ההומור, ויותר מכל – אל תתנו לרגשי נחיתות מצמייתם להתגנב ללבכם. גלו בתוכם רגישות מספקת לאהדת הזולת, ואם לא יעלה בידכם למצוא אנשים שיאהבו אתכם ויהיו מוכנים ללכת לקראתכם יותר ממחצית הדרך, הרי זה מפני שהנחתם לנכותכם לצמצם את שדה הראייה שלכם ולכווץ את נשמתכם; אתם אשמים בכך, לא הנסיבות. בקצרה, המשיכו להסתכל החוצה; חפשו ללא הרף דברים שישבו את תשומת לבכם, אנשים שעשויים לרתק אתכם ולהתיידד עמכם, תחומי עניין חדשים והזדמנויות לבטא את עצמכם. אתם עתידים לגלות שנכותכם תאבד מחשיבותה בעיניכם ותיעלם כליל מתודעתכם; אתם עתידים להתעורר בוקר אחד ולגלות שאחרי כל המאבקים, שנראו מרים כל כך, הצלחתם להסתגל באמת ובתמים לעולם הזה.

אפשר שאיני ראוי לבטא את כל המילים האמיצות הללו, מאחר שטרם יצאתי לחלוטין מן המדבר. עליי להודות שאני תלוי לחלוטין בחבריי ובסביבתי. חבריי חשובים לי כמעט יותר מכל דבר אחר בעולם. אדם במצבי אולי אינו יכול להתיידד בקלות, אבל אחרי שהחברויות נוצרות, יש בהן עומק וקרבה שנדיר למצוא בקשרים יומיומיים. אדם כמוני הרי אינו נהנה מיוקרה רבה; אנשים אינם רוצים להרשים אותו. הם כנים וגלויים, הם מדברים עמו בחופשיות על עצמם, וככלל אינם נרתעים כל כך לחשוף בפניו את דמותם האמיתית, את קורותיהם ואת שאיפותיהם. הדבר נכון במיוחד בכל האמור בקשרי ידידות עם נשים צעירות; הקשרים האלה מעניקים לי עונג וסיפוק רב, כי המוסכמה החברתית הגורסת שכל קרבה בין גבר צעיר לאישה צעירה חייבת להתבסס על רומנטיקה נעדרת אצלנו בהכרח. אין סביבנו מסגרת המנתבת את קשרינו למשהו אחר מלבד חברות מלבבת. כך הוא אצל כל חבריי: מחיצת הזרות הראשונית נופלת, אנחנו מתעניינים באמת זה בזה ולא בדעה שיפתח כל אחד מאתנו על זולתו, ברושם שנעשה עליו או בשאלה אם האהבה תפרח בינינו. כשאחד מחבריי עוקר למקום אחר, אני מרגיש כי חור גדול נפער בחיי. יש צד שלם באישיותי שאיני יכול להביא לידי ביטוי בלעדיו. אני מצטמרר למחשבה על שינוי כלשהו שישלול ממני את ידידותם המתמדת של חבריי. בהעדרם אני חש שאפילו טעמם של המוזיקה והספרים ותחומי העניין האחרים נעשה תפל. אני מודה שאינני מבוגר מספיק להסתדר בלעדיהם.

אבל גם אם טרם יצאתי לחלוטין מן המדבר, נדמה לי שאני כבר רואה את הדרך אל האושר. בזכות בריאותי והישגים מסוימים שעלה בידי להשיג לא אראה את גורלי כמשהו שאין להתקנא בו. ואם יפקוד אותי מזל ביש, אין לתלותו בנכותי אלא בגורל האנושי המשותף. אחמיא לעצמי ואומר שעתה, בשנתי העשרים וחמש, כבר נתקלתי ברוב הקשיים הנובעים מן הנכות הזו, כבר הישרתי אליהם מבט, כבר התמודדתי עמם וגיליתי שהם אינם מאיימים כפי שהם נראים כלפי חוץ; אין בהם כדי לחסום בפניי את הדרך להגשמת האידיאלים ושאיופות האמת שלי.

תרגום: ברוריה בן-ברוך

המאמר פורסם לראשונה ב: *The Atlantic Monthly* (September 1911), pp. 320-329
Randolph Bourne, "The Handicapped: By One of Them,"